

Příběhy myslivých myslivců

MILAN BLAHYNKA

Soudný čtenář si jistě právě pomyslel, že název je namyšleně ambiciózní, když místo slova *myslicí* je v něm *mysliví*, a že je navíc nepromyšlený. Přece všichni myslivci, mají-li co ulovit, musí sakra dobře myslet, bez bdělého myšlení se přece nedá úspěšně ani zamířit, natož ve správném okamžiku vystřelit.

Jenže ne všichni myslivci jsou i *mysliví*. Jenže, milé čtenářky a mysliví čtenáři, jen některý myslivec je i myslící hlouběji, to Trávníček definuje *řád myslící* a náš největší slovník mj. *přemýšlivý* – a myslivci v povídkách Aleše Dostála jsou vesměs přemýšliví. Přemýšlejí při své milované práci o tom, aby zasažený kus zbytečně netrpěl, přemýšlejí o stavu lesa, stavech druhů lovné zvěře, zkrátka o budoucnosti. Autor, sám náruživý myslivec, nezapomíná na dobu, na poměry, v nichž se příběhy jeho myslivců a jistě i jeho vlastní odvíjejí.

To vše se čtenářům vybavuje už nad první povídkou Dostálovy knihy, nad *Trojákem s příběhem*. Ten příběh má několik epizod. První je z doby hned po převratu v devadesátých letech, kdy tu „byl ještě kapitalismus s lidskou tváří“. Vypravěč si pronajal honitbu, zájemců o pronájem, o možnost si zalovit, nebylo ještě mnoho, mezi prvními se ozvala žena, jejíž „medový hlas, měkký moravský přízvuk (...)“ na vypravěče zapůsobil tak, že ho vzrušovala, ještě než tu bytost s „božím hlasem“ a s „nádherným hnízdem plavých vlasů podobných černému účesu v podání Alice Nellis“, uviděl a přivítal, vyparáděn „jako nikaraguiský partyzán“. Marcela přijela si zalovit v maskáčích Československé lidové armády. „Tak jsme proti sobě stáli jako NATO a Varšavská smlouva na společném cvičení, nebo na válečné stezce“.

Už v těch pár citátech je spousta předností Dostálova vypravěčského umu. Je v nich především odzbrojující humor správně i sebeironický. Je v nich přesné a kritické zasazení do doby a její rychlé proměny. Je v nich autorovo „moravanství“, stvrzené v jiné povídce až údivným názvem „Pražák s lidskou tváří“. Je v nich koření Dostálova stylu v podobě záplavy citátů a parafrází z obecně známých sekvencí ve filmech a v tele-

vizi, ze známých hlášek lidového mudrosloví, reklam, písniček a vtipných výroků známých osobností.

Když se vypravěč, jistěže alter ego autora, hodlá vyfešákovat na setkání s ještě neznámou lovkyní, vytane mu „Jarek Nohavica“, který „rýmuje Bez nože se do lesa nemože“. V citované první etapě povídky je též „malovaný džbánek“ z kýčovitého hitu Jiřího Apla a Jindřicha Brabce v podání Heleny Vondráčkové, a dál evokace populární prózy: „Zase ta muka obraznosti, řekl by pan Páral“. V téže povídce ještě mj. „to není psík bratří Čapků“, „kožšina byla od dob Bardotky téměř bezcenná“ a „pomohly mi verše pana Suchého Uložím ho tam kam patří / za rok za dva nebo za tři / budu rád, že ho mám“. To není exhibice autorova „in“ a „up to date“, to je zdůvěrnění důležité pro úspěch vyprávění. Copak se neříká kamarádsky „Jarek“ (Nohavica) a „Bardotka“, a ne Jaromír a Bardotová?

Pro toho, kdo podobně jako já není doma v mysliveckém světě, je záhadou už „troják“ v názvu první povídky. Přivolaná Wikipedie sděluje, že jde o kombinovanou zbraň obvykle pro lovecké účely, že má sklopné hlavně, dvě brokové, jednu kulovou, a cení se pro univerzálnost při čekání. Myslivé myslivce zajímá i osud takového trojáku, který jim někdo daroval. A ta univerzálnost „trojáku s příběhem“ je ještě pozoruhodnější než sama zbraň. Povídka je zasazena do pohraničního kraje, kde před druhou světovou žili Češi pospolu s Němci až do bleskového nástupu nacismu poměrně pokojně, často ve smíšených manželstvích. Muži německé národnosti za války museli na frontu a trojákem z povídky byl vyzbrojen člověk, který s ním prodělal bitvu o Stalingrad, zázračně se ještě z války dostal domů, jako dezertér střílel z ní pro změnu na své vraždící soukmenovce, a když se dostala do českých rukou, stala se z ní zas puška na hony s několika málo vzácnými náboji.

I jiný příběh, povídku *Bílá Voda*, čtyřicetiletý pracovní život myslivé myslivecké manželské dvojice situoval Dostál do kraje, kam, jak se u nás už obecně ví, byly deportovány, a kde byly de facto vězněny katolické řádové sestry. Jejich namnoze tragický osud není v povídce vůbec zmíněn, a přece je na zapřenou přito-

men ve vyprávění o psích bytostech, které si Eva s Pavlem pro svou mysliveckou práci postupně pořizovali, zamilovali a těžce nesli, když předčasně tragicky hynuly. V této povídce Aleš Dostál nejsilněji vypsal své přesvědčení, že hodnota života zvěře není menší než cena života lidí.

To přesvědčivě potvrzují zas jiné povídky o zvěři nikoli člověku nápomocné, jako jsou lovná plemena psí, ale i o zvěři lovené; o muflonech, z nichž jeden je v názvu knihy, o jelenech i rodu sika, kamzících, srncích, bobrech, liškách i kunách. Jejich sounáležitost s námi není menší a zasluhuje úcty.

Memento povídky? Možné a správné je poctivě a plně žít i navzdory neštěstím a zlu tak jako Eva a Pavel v drsném místě mezi vězením a blázcincem v Bílé Vodě.

Jak neobdivovat zdánlivě němé tváře statečné zvěře a čemu se od nich má učit údajný pán tvorstva, o tom sugestivně vypoovídá (na závěr knihy vhodně položená jako její pointa) povídka *Upytlačený a pohřbený*. Když nepřijemný zvědavý soused se ptá, proč vypravěč kope příliš velkou hrobovou jámu vedle šesti hrobů lovných psů, dostane se mu odpovědi, že je to pro srnce, kterého zastřelil. Neodbytný soused dál dotírá: „Vy už nejíte maso?“ A vypravěč na to: „Přátelé se nejedí...“ Před pěti lety objevil v trávě, posečené oblodně velkým žacíím strojem, ranené srnce, které přišlo o zadní běh, vypiplal je, a po pěti letech omylem zastřelil, netuše, že to právě jeho „Invalida“, jak mu říkal, svedl – hnán pudem jménem láska – zdolat po třech prudký svah („když ho i já lezu po čtyřech“), a navíc ještě podlézt drátěný plot. Vypravěč mysl, že ve vysoké trávě vidí sousedova nebezpečného srnce (jeho chovatel mu kdysi řekl: „Zastřelte ho, než budou zas nějaká zranění“) a z okna kuchyně vystřelil. Když zjistil, že skolil svého Invalidu, zadržel svou manželku, užuž se chystající ho vyvrhnout a porcovat, přikryl „ho lesnickým sakem, tak jako se zakrývají mrtví lidé“ a jde ho jako člověka, jako svého přítele pohřbít.

Jak úhrnně pojmenovat, o co Aleši Dostálovi v knize jde: ne o neokázalou láskyplnou *lidskost*?

ČERNÝ MUŽ SERGEJE JESENINA

Před jedním stoletím, 28. prosince 1925, ve věku pouhých 30 let v hotelu Angleter v Leningradě (dnes Petrohrad) zemřel Sergej Jesenin. Narodil se 3. října 1895 ve vsi Konstantinovo v Rjazaňské oblasti Ruska.

Nakladatelství FUTURA za přispění České nadace 2000 k jubileu básníkova skonu vydalo knihu tří Jeseninových básní - Černý muž, Perské motivy a Anna Sněginová v nových přetlumočeních Miroslava Staňka. Knížku graficky upravila Veronika Švábenská, obálku navrhl Pavel Jáchym.

Publikujeme Staňkovo nové přebásnění Černého muže, jeho doslov k aktuálnímu vydání a vzpomínku na Jesenina od Valentina Katajeva.

- - -

„...28. 12. jsem šla zavolat Jesenina na snídani, dlouho jsem klepala, přišel Erlich a klepali jsme spolu. Nakonec jsem požádala správce, aby otevřel pokoj šperhákem... Vešla jsem: postel byla netknutá, šla jsem k pohovce – byla prázdná, to samé gauč, zvednu oči, a vidím ho viset u okna ve smyčce.“

Tak líčí ráno po osudné noci z 27. na 28. prosince 1925 jedna z básníkůvých blízkých, J. Ustinovová. (Citát je z vyprávění J. U. v knize *Žizň Jesenina, rasskazyvajut sovremenniki.*)

Uzavřela se životní pouť Sergeje Jesenina.

Poéma Anna Sněginová, báseň Černý muž i sbírka Perské motivy, jež jsou součástími této knížky, patří do závěrečného období básníkova života, kdy psal a publikoval sbírky básní, oproti ranému období značně oproštěné od folklórních prvků – ač variace na „jeseninovské“ téma, přec myšlenkově hutnější, s průzračnějšími pronikavými obrazy.

V zdánlivém protikladu k uměleckému růstu se prohlubuje propad lidské osobnosti básníka, blíží se osudové finále. Tragický tón zaznívá v jeho verších stále zlověstněji.

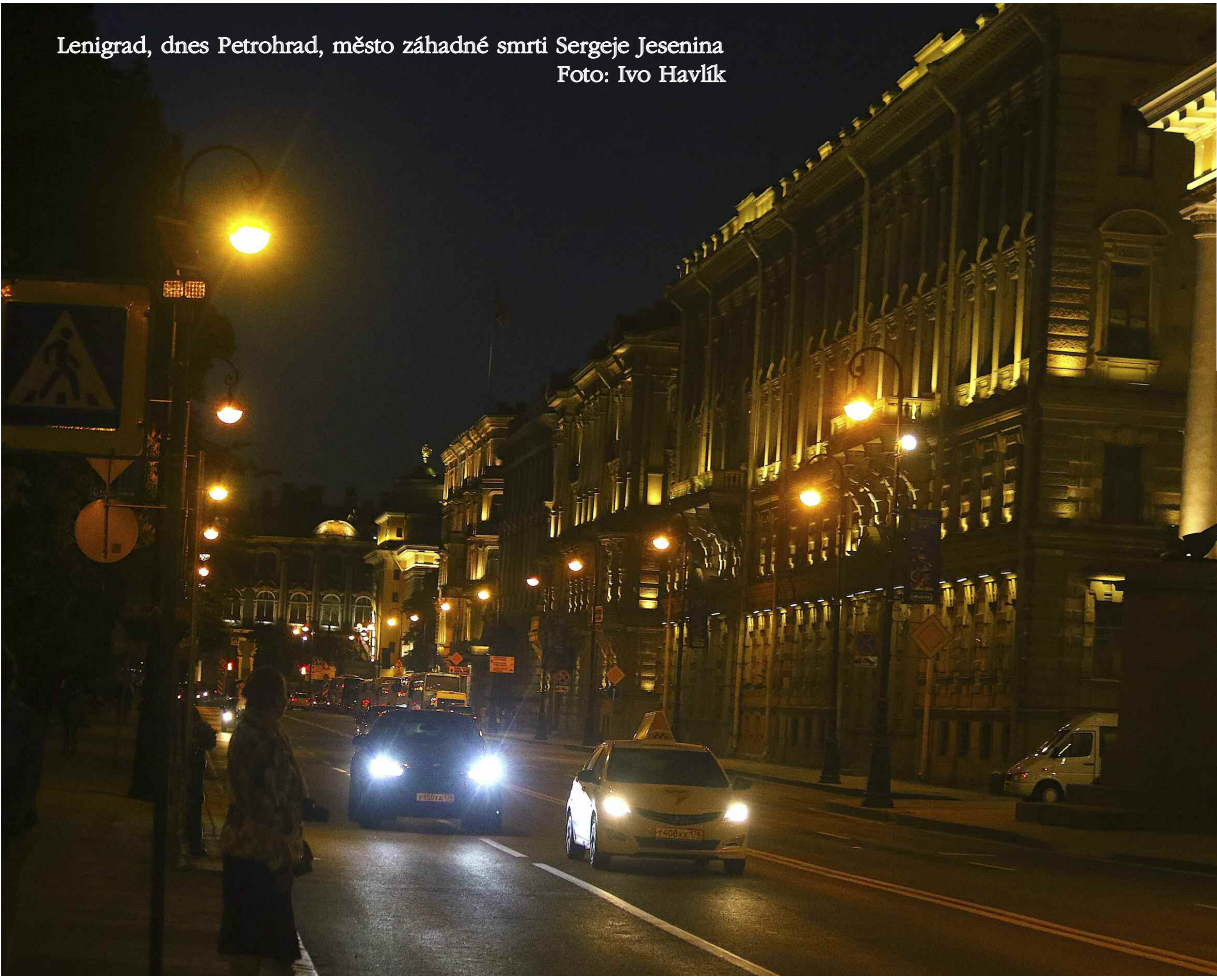
Kdo zná Jeseninovu biografii, možná teď čeká slova o neschopnosti vyrovnat se s porevoluční realitou, o neurovnaném osobním životě, o rostoucí závislosti na alkoholu, což přivádí básníka až k osudovému konci... To vše je pravda, je tu však jedno „ale“.

Už na přelomu 80. a 90. let se v ruském tisku objevily úvahy o možné inscenaci Jeseninovy sebevraždy sovětskou tajnou policií (tehdy OGPU), o stopách násilí na jeho těle, které si nemohl způsobit sám, o požadavku žijících potomků na exhumaci...

Na všechny námitky má tato verze odpovědi: Jeseninovy utkvělé představy, že je permanentně sledován a okrádán, kterými trpěl v posledních měsících, nebyly příznakem psychické poruchy, ale měly reálný

řadu předchůdců, a to jak v prozaických dílech, tak v poezii. Namátkou vzpomeňme Poeova Havrana, Stevensonova pana Hyde, z ruské literatury pak třeba Puškinovo dílo Mozart a Salieri. Není sporu, že u Jesenina, ostatně stejně tak u výše jmenovaných, lze vedle inspirace vlastní tvůrčí představivosti či vlastní životní situací (u Jesenina obojí téměř splývá) hovořit o literárním ovlivnění. Na širší záběr však zde není místo, pokusme se alespoň co nejstručněji pojednat o Černém muži Sergeje Jesenina.

Přestože Černému muži přidelil autor listopadové datum r. 1925, napsal ho na přelomu let 1922 a 1923 během několika-měsíčního cestování po západní Evropě a Americe se svou tehdejší, o sedmnáct let starší manželkou, americkou tanečnicí Isadorou Duncanovou. Tato žena byla pro přelétavého Jesenina, vzdor tomu, že i od ní nakonec utekl, přece jen jakousi femme fatale. Nepřímou vystupuje i v Černém muži a nemizí ani po třech letech, kdy autor na podzim 1925 Černého muže přepara-

Lenigrad, dnes Petrohrad, město záhadné smrti Sergeje Jesenina
Foto: Ivo Havlík

Básník se narodil 3. října 1895 ve vsi Konstantinovo u Rjazaně. Verše psal od dětství, publikoval asi od 18 let. V roce 1916 byl nějakou dobu v armádě, potom zběhl a ve zmatcích války a dvou revolucí se věnoval první ze svých posedlostí – poezii. Ta druhá, alkohol, se do jeho života vkrádá pozvolna, nenápadně, však o to zákeřněji.

Žil bouřliváckým životem, poznal mnoho žen, milenek, byl třikrát ženatý, poprvé s herečkou Zinaidou Reichovou, jež se později stala manželkou divadelního režiséra Mejercholda, poté s americkou tanečnicí Isadorou Duncanovou, která počátkem dvacátých let vystupovala v Rusku a s níž básník procestoval západní Evropu a navštívil i Ameriku, a do třetice s vnučkou L. N. Tolstého Sofii Tolstou. Zplodil několik dětí, o které se moc nezajímal. Svůj život zasvětil psaní poezie.

Po debutu r. 1916 vydával, počínaje rokem 1918, několik sbírek ročně. Zpočátku přírodní a milostnou lyriku s realismem tehdejší venkovské Rusi, s jazykem obohaceným církevněslovanskými prvky. Pak se do jeho veršů začíná zadírat doba. Přestože by rád stranil novému – generální modernizaci Ruska, jíž se tenkrát říjnová revoluce zdála příslibem, nemohl neopлакávat „mizející Rus“, se kterou byl bytostně, osudově spjatý.

NOVÁ KNIHA Člověk a realita - Společnost, moc a spiritualita v 21. století, kterou napsal člen Unie českých spisovatelů doc. PhDr. Petr Sak, CSc., byla pokřtěna 4. prosince v pražském Slovenském domě. Autor stojí druhý zleva, první zleva je Mgr. Stanislav Novotný, bývalý policejní prezident a předseda Asociace nezávislých médií, vpravo od Petra Saka stojí ing. Jan Buzek, majitel nakladatelství Zakázané vzdělání, zcela vpravo je prof. JUDr. Viktor Porada, DrSc.

Foto: Filip HAVLÍK

podklad. Na psychiatrickou kliniku se měsíc před smrtí neuchýlil kvůli léčbě, ale skrýval se zde před pronásledovateli. Svědectví přátel a známých dokládající přirozený tok událostí vedoucích k sebevraždě jsou zfalšovaná, zmanipulovaná atd.

Ne snad že by výše jmenovaná instituce něco takového nedokázala, víme, kolik zlikvidovala lidí jenom z řad básníků; proč ne i Jesenina? Represivním orgánům se mohl Jesenin jevit podezřelou osobou pro své vzdorovité verše, výbušnou povahu, jež se projevovala v proslulých opileckých skandálech – na milici byl v posledních letech života jako doma. Byl zde i sňatek s Američankou, byť prorevolučně laděnou I. Duncanovou, cesty do zahraničí, z kterých se ovšem vždy rád vracel domů (Západu zazlival konzumní způsob života a masovou kulturu).

Spory o básníkově smrti se ještě vyhrtily kolem r. 1995, kdy bylo vzpomínáno sté výročí jeho narození. Věcí se tehdy zabývala i speciální komise, jejímiž členy byli mj. odborníci z Vědeckovýzkumného ústavu soudní expertizy ministerstva spravedlnosti Ruské federace, Vědeckovýzkumného ústavu soudního lékařství ministerstva zdravotnictví RF, generální prokuratury a dalších státních a společenských institucí. V obšírném závěrečném komuniké se uvádí, že výsledky četných expertiz nepřinesly žádné důkazy o zavraždění Sergeje Jesenina, čímž se nově potvrzuje „stará“ verze o sebevraždě. Potom se ale zjistí, že v seznamu hostů hotelu Angleter není Jeseninovo jméno ve dnech kolem 27./28. 12. 1925 vůbec uvedeno...

Dívám se na řádku fotografií: Jesenin v roce 1915, 1919, Jesenin s matkou, s přáteli, Jesenin v roce 1922, a posléze podobenka z roku 1925. V čem je jiná než ty předchozí? Oči... Jsou to oči, vědoucí, z kterých hledí úzkost, oči, které viděly Černého muže. Nevím, budeme-li kdy znát jeho totožnost – démon alkohol, tajná policie, tvůrčí krize v závěru roku 1925 či kombinace všeho, ale snad něco málo víme o jeho odrazu v básníkově vědomí.

Jesenin jistě nebyl první, kdo uvedl do literatury černé „druhé já“. Jeho Černý muž má

covává a podstatně krátí. Tehdy s básní (která se v roce 1923, v původní verzi s ještě černějším vyzněním, po recitaci v užším kruhu přátelům básníkům nijak zvlášť nelíbila) vystupuje na veřejnost, datuje ji 14. 11. 1925 a doslova v předvečer smrti ji opakovaně recituje přátelům přímo v místě svého skonu, v leningradském hotelu Angleter.

Budeme-li se pít po literárních zdrojích postavy Jesenina Černého muže, dostaneme se až k možnému vlivu starodávných mytických motivů ve zpracování E. Geibela, z domácích motivů je zde zašifrovaný autorsky zpracovaný hrdina staroruské literární památky Pověst o Hoři-Neštěstí. Konflikt „černého“ s „bílým“ v hrdinově nitru není u Jesenina černobílý, neboť i ono „černé já“ svého bílého protihráče – oběť tu očerňuje, zastrahuje, tu zas jakoby mimoděk zmiňuje jeho světlé stránky, pak ve dvou slokách dokonce ironizuje (viz Poeův Havran). Bílý má přidělenou pasívnější roli, i on se však proti černému ohrazuje a v závěru přechází do zoufalého protiútku. Poněchme na čtenáři, aby si závěr básně (a samozřejmě báseň celou) vyložil sám, na základě vlastního čtenářského, potažmo životního prožitku, ostatně takto myšlenkově nelehká báseň jednoznačný výklad ani nemá; nechťjme vykládat ani druhou sloku básně, jejímž jádrem je podivná metafora o hlavě na krku nohy, řekněme si na závěr pár slov o možném zdroji inspirace.

Je možné, že Jesenina inspirovalo při návštěvě Lunaparku během berlínského pobytu s Duncanovou křivé zrcadlo, ve kterém se shlížel společně s „vždy veselým“ básníkem Kusikovem, který se na ně na jejich cestě přilepil. Ve chvíli, kdy se Jesenin viděl v zrcadle bizarně zúžený a protažený, mohl se mu v hlavě zrodit přírěr, který, vyjdeme-li z popsané situace, zas tolik bizární není.

Svým způsobem dalším tajemstvím Jeseninovy tvorby je kontrast obrovského tvůrčího vzepětí v posledních letech a měsících života a hlubokého úpadku až degradace jeho osobnosti (viz např. kniha A. Marijengofa *Román bez lhaní*).

Pro dokreslení osudu Sergeje Jesenina

přidáváme úryvek z memoárů Valentina Katajeva Má démantová členka, které v roce 1982 vydalo nakladatelství Československý spisovatel v překladu Zdeňky Psůtkové. Katajev vzpomíná: Vybavil se mi leden 1916 a frontová železniční stanice Moloděčno. Nevídaná nádhra Polesí, utopeného ve sněhu. U kiosku v nevytopené čekárně jsem si koupil pár ilustrovaných časopisů, abych měl co číst, až budu v zemljance někde v první linii, kam jsem jel jako dobrovolník. Ještě v saních naší brigády jsem otevřel promrzlý výstisk Nivy a ihned jsem narazil na krátkou báseň Liška. Stálo pod ní jméno, které jsem dosud neznal a které mi připadalo příliš ubohé, stručné a bezvýrazné.

Ale verše to byly skvostné.

Viděl jsem lišku, dohasínající ve sněhu.

„...Mlha jako žluva zmítala se,
mokrý večer lepkavý měl nach,
hlava plná nepokoje pozvedla se,
jazyk zvolna stydlul na ranách...“

Byl jsem úplně omráčen věrohodností přírodní scenérie, mistrnými inverzemi - „mokrý večer lepkavý měl nach“ ... A konečně „žlutý ohon zaplál jako požár, pysky jako mrkev nahnílá...“

Ta nahnílá mrkev mě doslova skolila. Jakživo by mě nenapadlo, že se slovy dá tak čarovat. Srdce se mi sevřelo ušlechtilou závistí. Ne, tak bych to v životě nedokázal! Neznámý bás-

Pokračování na straně 3.

Pokračování ze strany 2.

ník zcela nenuceně překročil hranici, kterou mi vymezil Bunin a kterou jsem považoval za definitivní.

...mohl bych svému novému známému říkat jakkoli: řeholník, pavouk, staroruský bůžek, carevič... Ale připada-lo mi, že se k němu nejlíp hodí slovo „králevic“, i když měl pařížský klobouk a jemné rukavičky... Snad dokonce krále-vic Jelisej... Jako v oné Puškinově pohádce o smutné caři-ci...

Ale budu mu prostě říkat králevic a přezdívku psát malým písmenem.

Jednoho smutného rána krátce před svým koncem ke mně přišel králevic. Byl mírný a střízlivý, řekl bych dokonce bla-žený, jako řeholník, mladý mnich. Jen ta mnišská čepička mu chyběla.

„Nemysli si, že jsem tak ztracený, jak se o mně říká,“ pro-nesl tlumeným hlasem. „Poslechni si mé poslední verše. Je to nejlepší, co jsem napsal.“

Přisedl si ke mně na pohovku, objal mě kolem ramen a s očima upřenýma do mého obličeje mi recitoval své posled-ní kouzelné básně, které mi dodnes, ač jsou tak neslýchaně prosté, anebo právě proto, že jsou tak neslýchaně prosté, při-padají tak nádherné, že bych každé plakal.

Jsou čiré a jasné jako drobné démanty nejčistší průzračnosti.

*„Javore můj holý,
kdo tě pokryl ledem,
co tu stojíš v poli
ve svém šatě bledém?
Cos uviděl v dálí?
Co jsi, hochu, slyšel?
Snad tě srdce bolí,
že jsi z lesa vyšel?
Jak ten hlídač starý,
co se v noci opil,
padnul do závějí,
ve sněhu se topil.
Také já si říkal,
že jsem javor statný,
ten, co neopadal, zelený je, zdatný...*

V očích, které už lehce vybledly, mu stály slzy.

*„Slyšíš, saně jedou,
slyšíš, jedou saně,
sedneme si s milou,
sedneme si na ně.
Jak ten vítr laská
oči, ústa, skráně,
letí moje láska
po slunečné straně.
Hej, vy moje sáně,
koničku můj plavý,
vidíte ty stráně,
tam nás javor zdraví.
Půjdem k němu, milá,
vidíš, jak nás vítá,
to nás k tanci volá
jako hlava zpítá...*“

SERGEJ JESENIN ČERNÝ MUŽ

Příteli můj, jsem churavý až k uzoufání. Sám nevím, odkud se vzal ten bol. Snad že vítr fičí nad pustou, osiřelou plání, nebo - jako déšť stromy v září - oprchává mozek alkohol.	Byl básník, dandy - co ještě říct? Byla v něm nevelká, leč strhující síla. A jedné ženě – snad čtyřicet, snad víc – říkal ‚ošklivá holčičko‘ a ‚moje milá‘.
Jako pták křídly má hlava ušima mává. Na krku nohy už nedokáže komíhat. Černý muž, černý muž, na pelest ke mně přisedává, černý muž, černý muž celou noc nenechá mě spát.	Štěstí, povídal, je hbitost rozumu a ruk. Kdejaké nemehlo svět neštěstími trestá. Co na tom záleží, jak mnoho muk působí zlomená, prolhaná gesta...
Černý muž bubnuje prstem na černou knihu a huhlá nade mnou, jak mnich nad mrtvým na márách, čte mi z ní život lumpa, co věčně vězel v lihu, vhání mi do duše úzkost a strach. Černý muž, černý muž, černý, černý.	Když bouří, hřmí, po duši leze mráz, když je ti do pláče, bolestná ztráta postihne tě - dělat, že nic a smát se zas a zas je největší umění na celém světě.“
„Poslyš, poslyš!“ sípavě plísni mě. „V knize je plno nádherných myšlenek a plánů. Tenhleten bídný chlap pobýval v krajíně nejodpornějších banditů a šarlatánů.	„Hej, černý muži! To se nesluší! Co je mi do toho, jak skandalózní básník žije! Odkdy chceš potápět se lidem do duší? Jiným si vykládej svý litanie!“
V té zemi v prosinci ďábelsky jiskří sníh a vločky dovádívě víří v kruhu. Ten chlap byl dobrodruh - z těch největších; skvělý a smělý král dobrodruhů.	Černý muž zblizoučka propaluje mě zrakem, bělma mu potahuje modrý blivanec. Jako by chtěl mi říct, že jsem tím darebákem, co děcku sprostě ukrad nejdražší milou věc.
	Příteli můj, jsem churavý až k uzoufání. Sám nevím, odkud se vzal ten bol.

Dopověděl s takovým dětinným úža-sem, že i mně se chtělo plakat, aniž jsem tušil proč.

Tehdy jsem nechápal, že to jsou skutečně jeho verše posled-ní.

„Víš co?“ řekl mi najednou. „Dneska nebudeme pít, pojedeme ke mně a dáme si čaj, žádnou vodku, čaj s medem, a budem si říkat básničky.“

Zvolna jsme zamířili do jeho bytu, šli jsme přes celou Moskvu, podzimně prosluněnou, až na konec Prečistěnky, kolem vily, kde bývala kdysi škola Isadory Duncanové, vystoupili jsme do třetího nebo čtvrtého patra velkého, přepychového předrevoluč-ního činžáku, projektovaného v severském stylu, vstoupili jsme do haly, kde stály Koněnkovovy plastiky Stěňky Razina a perské kněžny - jednu dobu ty postavy, geniálně vytesané z kmenů,

zdobily dokonce Rudé náměstí, a ocitli jsme se v luxusním bytě, v jídelně, zalité sluncem. Starší dáma, králevicova žena a vnučka nej-většího ruského spisovatele - měla stejně drsný selský obličej, jaký míval její děd, jen ten proslulý bílý vous jí chyběl - nám nalila skvostný čaj do sklenic s podšálky a na mis-tičkách nám podala lipový med; byl jantarově zlatý jako celý ten slunný smutný den.

Pili jsme čaj s medem a připadalo nám, že jsme na jiném světě, někde mezi jasným nebem a moskevskými komíny, které bylo vidět otevřenými balkónovými dveřmi, kudy protahoval podzemní větrák.

...říkali jsme si básničky, jeden druhému, a všechny zпамěti, pochopitelně, nekonečné množství básní vlastních i cizích. Bloka, Feta, Polonského, Puškina, Lermontova, Někrasova, Kolcova...

Dokonce jsem králevice překvapil Innokentijem Anněnským, kterého málo znal.

*„Když zvedne se nad mořem žár
a vlny se čeří jak hříva,
dvě plachty se rozletí v dál,
vzduté, jak hnal by je příval.
Za noci pod černým nebem,
když hvězdy jdou na jihu spát,
splynout by chtěly v díl jeden,
procítit to, co nelze jim znát.“*

Také my dva jsme byli dvěma plachtami téže loďky, poezie.

Myslím, že tenkrát mi králevic přečetl všechny své básně, dokonce Radunici, to vzpomínání na mrtvé, všechny poslední verše, verše z poslední doby... Jen to nejposlednější mi nepřečetl. Byla to báseň posmrtná, kterou napsal za mokré zimy v Leningradě v hotelu Angleterre. Napsal ji krví na malý kousek papírku:

*„Bud' sbohem, příteli, a na shledanou
ať pro mě neteskní už duše tvá,
zas sejdemo se v dobu ujednanou,
necht' stane se, co stát se má.
Bud' sbohem, nechme marná slova,
tak neteskní, proč plakat hned?
Vždyť umírat věc není nová,
a život žít je staré jako svět.“*

Věřil v posmrtný život. Dlouhou dobu mi připadalo, a já tomu chtěl věřit, že ty verše jsou určeny mně, i když jsem dobře věděl, že to tak není. A velmi dlouho, vlastně ještě dnes jsem vídal a vídám neza-pomenutelný obraz:

Černý pohřební zástup na Tverském bulváru u Puškinovy sochy, Puškin má zasněženou hlavu, připadá mi, že se sklání k otevřené rakvi, v jejímž nitru je vidět dětsky drobný obličej-ček králevicův, zdušený pod umělými květinami a věnci se stuhami.

Připravil: **Ivo HAVLÍK**

opičák dlouhovlasý
vykládá o hvězdách
a divže chťičem nepřeteče.

Nevím kdy, nevím kde
v dalekých končinách,
v Kaluze, v Rjazani
žil před mnoha roky
v rolnické rodině
střapatý klučina,
plavovlasý
a modrooký.

Vyrostl v básníka -
co ještě říct?
Byla v něm nevelká,
leč strhující síla.
A jedné ženě –
snad čtyřicet, snad víc –
říkal ‚ošklivá holčičko‘
a ‚moje milá‘.“

„Hej, černý muži!
Ted' jsi mi žlučí hnul!
Však my tě známe,
mizerný noční ptáku!“
Vzteky jsem doběla
a metám svoji hůl
na jeho držku;
přímo do frňáku!
.....

Měsíc umřel.
V okně se modrá rozednění.
Ach, noci, noci!
Co tě to, noci, popadlo?
Stojím sám v cylindru,
nikdo tu se mnou není.
Jen já.
A roztrfštěné zrcadlo...

14. listopadu 1925

Překlad: MIROSLAV STANĚK

Pařížanu je kavárna potřebí jako domova

Jan Neruda, největší český novinář, básník a spisovatel druhé poloviny 19. století, je dnes spíše znám z Malostranských povídek, v nichž zachytil život této části Prahy. Méně se však už ví, že Neruda zcestoval Evropu, požíval se do severního a jihozápadního Německa, zajel do Uher, na pobřeží Jadranského moře, na Balkánský poloostrov, do Cařihradu, Egypta, Itálie, Francie. Všude hledal a nalézal člověka s vlastnostmi národa, k němuž příslušel. Chápal, že politické uvolnění zahájené revolučním “jarem národů” roku 1848 a postupná demokratizace občanské společnosti přestěhovala v celé Evropě zповědnice z kostelů do kaváren. Proto v nich rád pobýval, tam se nad šálkem kávy dovídal mnoho o zemi, kterou právě navštívil. Nic naplat, život tehdy kypěl více v kavárnách, než dnes kypí v pivnicích, a fejetonista nemohl toto prostředí pominout. V Nerudově cestopisném fejetonu ze sbírky Z pařížských obrázků, napsaných v roce 1863, jsme pro kouzlo tehdejšího jazyka zachovali původní pravopis.

*** Zrovna naproti bytu mému zvěstoval nápis zvláště Švýcarům známou kavárnu “de la Rotonde”. Zašel jsem tam co do nejbližší kavárny hned druhého dne zrána a poručil sobě jednoduše kávu. Trvalo to nějaký čas, než mně sklepník přinesl plechový tác, velký jako stolek, a na něm mimo chleby, máslo, řetkvičku a cukr celou mísu kávy. Se zbožnou hrůzou díval jsem se s počátku na kávovou studeň, odlil pak trochu do sklenice, as tolik, mnoholi český žaludek mužský snese, zaplatil pak vše a nabyl poučení, že mám po druhé žádat “une demi-tase”, totiž pouze koflík as jak u nás velký a v našich kavárnách obyčejný. Odpůldne přináší již sklepník bez dotazu sám demi-tasse černé kávy a k ní hned lahvičku koňaku, naznamenanou čísly, podle kterých pak, až ke kterému se odlije, plat se řídí. Pařížan nepije černé kávy bez koňaku, jenž je ve Francii obyčejně výtečný. Ke každé demi-tase přidávají se čtyry podlouhlé, čtverhranné kusy cukru. Polovička dostačí ke slazení a zbytek schová i nejelegantnější Pařížan do kapsy.

Kaváren jsou skutečné legie, na boulevardech jsou celé řady co nejelegantnějších, a není skoro uličky, v jejichž nárožních domech nebyl by se kavárník usídlil. Jako v restauracích a krámcích, jako vůbec ve všem, je i v kavárnách rozmanitost co největší, od nejvyšší elegance a bohatosti po odřený stůl a rozlámanou židli. V eleganci kavárni jsou tam ale opět vzorem, stále povstávají kavárny nové, převyšující zase vše dosavadní. Obrovská zrcadla, pokrývající místo čalounů celé stěny, jsou tak obyčejná, že v kavárnách sestávajících z více světnic, oddělených pouze stěnami z průhledného skla, navštěvovatel dlouho se mylí, hledaje ve skle obraz jizby, v níž sám sedí. Největší a v poměru ku své rozsáhlosti i nejnádhernější kavárna je Grand Café Parisien na boulevardu St. Martin. Je to takřka celé náměstí, překlenuté a zřízené kavárnicky. Nejprve dlouhá síň, pak první sál, jehož strop sahá k druhému poschodí, nato sál druhý, rovněž vysoký a obsahující přes dvacet kulečníků, za ním opět velká síň polokružní, zakončená vodotrysky. Grand Café Parisien není ale kavárnou tříd vznešených, zde se scházejí jen mužové třídy měšťanské a třeba i dělnické, beroucí ženy i děti s sebou. Je tu velmi živo, zvláště v neděli a ve svátek.

Pařížanu je kavárna potřebí jako domova, kavárna se vetlačí ostentativně i do veřejného života, neboť již v únoru vezmou hosté stolek a židli ven a baví se tu jako pod teplým neapolským nebem. K výmyslu kavárníků přispěly politické dějiny francouzské, dějiny literatury, rozličné zvyky a zábavy, přicházející množství cizinců atd., aby byly kavárny co nejrozmanitější a zajímavé. Cizinec neopustí Paříž, aby nezašel do Palais Royal a nenavštívil Café de Foy, druhy sídlo opisce a první ohniště revolučních činů. Horace Vernet namaloval tu na strop vlaštovku. V uzounké a neuhledné rue de l’Ancienne Comédie je kavárnička malá, v jejímž pozadí zachován starobylý stůl, u něhož sedával kdysi Voltaire, Rousseau, Diderot. Jest to Café Prokope, slavné kdys svým obecenstvem co nejvybranějším, obecenstvem, na němž ještě s povzdechů vzpomíná feuilleton i přísná kritika, lici-tující, že není více v divadlech obecenstva soudného, “parteru”

z café Procope. Nyní je kavárna ta navštěvována jen slabě, chodí tam obyčejně jen starší pánové, kteří hledají místo kuřákům nepřístupné. V předních sínkách smí se kouřit, když jsem ale vešel dál, abych usedl vedle stolku Voltairova, upozornil mne sklepník, zde že se kouřit nesmí, a ukázal při tom uctivě k stolku. Co do kouření jsou v Paříži velmi přísní, v jídelnách se nesmí vůbec kouřit, v kavárnách ale již upouštějí a večer kouří se ve všech. Podobná přísnost panuje i na jiných veřejných místech, zvláště ale na železnicích, kde nadpis “zde se nekouří” není hasťošem pouhým.

Kresba: Filip T.A.K.

Z legie kaváren něčím novým vyniknout stojí buď peníze, nebo duševní namáhání. Nejjednodušší prostředek je ovšem nový a nápadný název, a ten vyhledá sobě kavárník právě tak jako restaurant nebo držitel hotelu, jenž nazve hotel svůj třeba “U Berlina a Jižní Ameriky”, “Uhry a Španihely”, “U slunce kamčatského” a jinak. Na jednotlivých kavárnách stojí zpráva, že se tam vyučuje kulečnicku, jiné se staly pověstnými, že se v nich scházejí nejvýtečnější hráči v šachu nebo v dominu, kteráž to poslednější hra stává se Pařížanu až náruživostí. V Palais Royal je také jedna kavárna slepců, “Café des Aveugles”, sklep to špatně zařízený a ještě špatněji osvětlený, v němž nebozí slepci koncertují. V jiných kavárnách shromažďují se cizinci podle národnosti své, jakož na př. do jmenovaného již Café de la Rotonde hlavně Švýcaři se scházejí.

Nejoriginálnější a nejpařížštější jsou “café-chantants”, pro léto zřízené v Elysejských Polích. Zdaleka již lákají a září sterými plynovými světly, míhajícími se mezi hustým zelením stromů. Vejdeme otevřeným zábradlím a usedneme za stolem, hodně blízko k jevišti. Na místě trochu povýšeném je upraven salon, k obecenstvu jako divadelní jeviště otevřený. Ostatní stěny jsou pokryty bílými a modrými čalouny a velkými zrcadly. V pozadí nehlubokého salonu sedí na lehkých křeslech půl tuctu zpěvaček, šaty svými obrazíci francouzskou trikoloru: dvě jsou bílé, dvě červené, dvě modré. Právě vstává jedna z nich, krásná blondýnka, a od nejbližších stolů, kde sedí její ctitelé věrně po všechny večery, zahlučí aplaus. Slečna se kloní, upravujíc ještě šat svůj, orchestr pod jevištěm umístěný spustí a slečna zpívá poněkud slabým a neohebným hlasem rozmarnou píseň. Zpěvačkou slečna není, posušky její jsou ale tak roztomilé, rozmar tak nenucený, že pochopíme, proč je i mimo krásu svou oblíbena. Po ukončené písni nepřestává ani potlesk, blondýnka se kloní a stereotypní úsměv na tvářích jejích družek stává se vždy nucenější; ostatně mluví tyto stále mezi sebou, jako by se jich výjev ani netýkal. Vtom se objeví ve dveřích salonu nějaká ženská hlava, přivolává jednu z nich, a podává jí přeskovstnou kytku - a již je tam nahoře o jednu blaženou víc. Kytka budí pozornost a žárlivost ostatních, patrně, že se tážou, odkud pochází, obdarovaná ale odpovídá posušky celé zahradě srozumitelnými, že neví. Když se však mní již nepozorovánu, zalitě ne zrak její v jistou končinu zahrady s takovou milostnou vděčností, že není více pochybnosti o tom, že ovšem dobře ví, odkud a kdo. Po nějaké krátké přestávce vystupuje muž ještě mladý (muži se zdržují za scénou) a začne solový komický výjev, ovšem beze všeho kostumu a jen ve fraku a bílých rukavičkách. Vložené písně zpívá za průvodu hudby příjemným barytonem. Dobrých, ano i výtečných kupletů, solových scén atd. mají hojnost nevyčerpatelnou. Zpěvačky se smějou nenuceně s sebou, a když se jim něco zvláště líbí, začnou potlesk samy. Opět malá přestávka a následuje pak píseň k oslavě Polska. Nadšenost je nesmírná, potlesk nechce ani končit, po stolech roznášejí a prodávají tu oslavnou skladbu vytištěnu, a zpěvačky, používajíce vhodného okamžiku, vyslaly již dvě ze svého středu, aby uspořádaly pro sebe mezi hostmi peněžní sbírku. Vstupného se tu neplatí, návštěva stojí ale přece dosti, any nápoje a jídla jsou v značně zvýšených cenách, jsou takto co nejhorší.

Podobná kavárna koncertní je i uvnitř Paříže na boulevard Sebastopol. Jeviště je tu upraveno ve vysokém sále až ve výši prvního patra. Společnost je stálá, vydává oznámení cedule jako divadla a ohlašuje také, který z členů stůně nebo na dovolené se nalézá. Obory má přísně odděleny, první čtyry zpěvačky jsou udány na př. co chanteuse premiére, légére, de romances a dramatique. V kavárnách pařížských možno dostat všude pivo, štrasburské nebo mnichovské, ano i víno a jídlo, poslední však nejvíce studená a zdrážená. V jedné kavárně v rue St. Roch je také pivo litoměřické, a dosti podivno Čechovi, slyší-li tam “garçon, du pivo, s’il vous plait!” Toto “s’il vous plait” musíš přivěsit po každé, když něco žádáš a s “merci” zase za vše poděkovat. Sklepník pařížský je úslužný a zdvořilý, žádá ale zase zdvořilosti; on není dotíravý a neočekává také žádného kamarádství se strany hostů. Pozoroval jsem jednou večer v kavárně boulevardní udivené zraky sklepníků, když dva opilí doutníky jim dávali a s nimi sobě připjeti chtěli. První sklepníci najímají sklepníky nižší, sami pak nemají platu, ano platí obyčejně ještě pánům svým. Zpropitné je v Paříži poplatkem nutným. Pod deset centimů přijímá sklepník jen s úsměškem: z druhého, třetího franku outraty atd. platí se po pěti centimech zpropitného. Leckde se vkládá zpropitné do zvláštního osudí, stojícího na stolku vedle “dame de comptoir”.

Vie Šimečka, čo hovorí?

PAVOL JANÍK

Ked' je reč o Šimečkovi, treba bližšie určiť, o ktorého predstaviteľa dynastie vlastne ide. Zakladateľom klanu bol významný teoretik marxizmu-leninizmu, ktorého vzhľadom na nesúhlas so vstupom vojsk Varšavskej zmluvy do Československa vylúčili po roku 1968 z komunistickej strany. Dnes je uctievaný ako protektor antikomunizmu. Jeho syn sa etabloval ako dedičný disident a po roku 1989 genetický prominent. Tretiu generáciu reprezentuje predseda politickej strany Progressívne Slovensko, ktoré podpredsedníčkou bola prezidentka Slovenskej republiky. Stredný Šimečka pred časom verejne označil amerického miliardára Sorosa za svojho priateľa a konštatoval, že bez Sorosových peňazí by sa nikdy nepodarilo poraziť Mečiara v roku 1998, teda presnejšie povedané neumožniť Mečiarovi zostaviť vládu napriek víťazstvu jeho strany v parlamentných voľbách. Rovnaký scenár najmladší Šimečka avizuje v súvislosti s aktuálnou situáciou vo vzťahu k Ficovi a jeho strane Smer – slovenská sociálna demokracia. Podľa medzinárodne uznávaného kryptológa a niekdajšieho šéfa československej tajnej služby generálporučika Ing. Alojza Lorenca, CSC., len hlúpy hovorí všetko, čo vie. Múdry vie, čo hovorí. Vystáva otázka, či stredný Šimečka vie, čo vlastne hovorí. Ved' priznáva, že slovenské voľby v roku 1998 a nasledujúci povolebný vývoj ovplyvnili peniaze zo zahraničia. Nie som právnik, ale chápem, že je to politika spochybňujúca demokratické základy štátu, čo by zrejme v žiadnej normálnej krajine nezostalo bez mocenského zemetrasenia. Ale to už nechajme na kompetentných. Nie som si však istý, či príslušné inštitúcie a ich predstavitelia majú dosť možností, aby prijali potrebné opatrenia a zabezpečili regulárnu politickú súťaž. Na záver už len poznámka na tému psychologických a sociologických aspektov šimečkizmu. Tento trend evidentne vychádza z ideologického fanatizmu a slepej podriadenosti zahraničnej dominantnej veľmoci, ako aj z pohŕdania vlastnou krajinou a jej obyvateľmi.

Kýho výra

Prezident Ukrajiny Volodymyr Zelenskij zbavil funkcie demokraticky zvoleného starostu tretieho najväčšieho mesta země Oděsy Gennadije Truchanova a samosprávu mesta nahradil vojenským velením. Truchanov z domáciho väzení, které je jistěno náramkem na noze, poskytl dlouhý rozhovor webu Dumskaja.net. Poslední otázka zněla: „Často vás obviňují z šíření proruských narativů a viní, že nepodporujete dekolonizaci“. Truchanov odpověděl: „Není to narativ, je to moje jistota. Naše město má historii. Máme spisovatele, oblíbené spisovatele, díky nimž jsme se dostali na seznam UNESCO jako literární město. A já v žádném případě nehájím ruské narativy. Ilf a Petrov, Babel, to všechno je naše oděská spisovatelská škola. Nemohu přijmout, že se jí zbavíme. A co ruština v oděských písních? Pojďme paralelně skládat písně ve státním jazyce, při jejichž zpěvu budeme plakat. Písně o našem městě. Za ta léta nezávislosti se žádná neobjevila. Proč? Nemáte rádi Oděsu? Ale my ji milujeme. Miluji ji.“ (ivo)